

УДК: 339.564:502.174.3:330.341.1
JEL classification: F18, Q56, O13
[https://doi.org/10.31891/dsim-2026-14\(17\)](https://doi.org/10.31891/dsim-2026-14(17))

МОЖЛИВОСТІ ЕКСПОРТУ ВІТЧИЗНЯНИХ «ЗЕЛЕНИХ» ПРОДУКТІВ НА РИНОК ЄС

ДАНКЕЄВА Оксана

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри маркетингу
Національний університет харчових технологій
<https://orcid.org/0000-0002-1314-2775>
e-mail: dankeieva.oks@gmail.com

У статті досліджено можливості експорту вітчизняних «зелених» продуктів на ринок ЄС. Метою статті є окреслення складових «зеленого» ринку, їх критеріїв та регуляторних вимог для вітчизняного експортера, а також визначення можливостей та конкурентних переваг вітчизняного бізнесу при виході з «зеленим» продуктом на єдиний ринок Європейського Союзу. Було розглянуто концептуальні складові «зеленого» ринку їх критерії та регуляторні вимоги. Визначено, що український експортер більше не може конкурувати лише низькою ціною, що конкурентна перевага полягає в синергії: виробництво товару за допомогою зелених технологій у сертифікованій будівлі, що доставляється екологічним транспортом. Перелічено можливості до інвестування в «зелені» проекти вітчизняного бізнесу. Проведено аналіз сфер економіки «зеленого» фінансування та визначено, що фокус вітчизняного бізнесу на «зелені» проекти – це надійний шлях для отримання іноземних інвестицій. Обґрунтовано, що «зелений» перехід вітчизняного бізнесу – це не лише екологічна відповідальність, а передусім економічна виживаність та стратегічна перевага, яка посилить конкурентні позиції вітчизняного бізнесу при виході на ринок ЄС. Доведено, що екологічна трансформація дозволить вітчизняному виробнику змінити статус зі звичайного постачальника сировини на ключового стратегічного партнера.

Ключові слова: «зелені» продукти, «зелений» ринок, «зелені» проекти, вітчизняний експортер, ринок Європейського союзу.

EXPORT OPPORTUNITIES FOR DOMESTIC “GREEN” PRODUCTS TO THE EU MARKET

DANKEIEVA Oksana

National University of Food Technologies

The article explores the opportunities for exporting domestic "green" products to the EU market. The objective of the article is to outline the components of the "green" market, their criteria, and regulatory requirements for domestic exporters, as well as to identify the opportunities and competitive advantages for domestic businesses entering the European Union Single Market with "green" products.

The conceptual components of the "green" market, their criteria, and regulatory requirements were examined. It was determined that Ukrainian exporters can no longer compete solely on low prices; instead, competitive advantage lies in synergy: manufacturing goods using green technologies in certified facilities and delivering them via eco-friendly transport.

The article lists opportunities for investing in "green" projects within domestic business. An analysis of "green" finance sectors was conducted, establishing that a focus on "green" projects is a reliable path for attracting foreign investment. It is substantiated that the "green" transition for domestic business is not only a matter of environmental responsibility but, primarily, a necessity for economic survival and a strategic advantage that will strengthen competitive positions in the EU market. It is proven that environmental transformation will allow domestic producers to shift their status from ordinary raw material suppliers to key strategic partners.

Keywords: "green" products, "green" market, "green" projects, domestic exporter, European Union market.

Стаття надійшла до редакції / Received 18.01.2026
Прийнята до друку / Accepted 21.03.2026
Опубліковано / Published 16.04.2026

This is an Open Access article distributed under the terms of the [Creative Commons CC-BY 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

© Данкеєва Оксана

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ У ЗАГАЛЬНОМУ ВИГЛЯДІ ТА ЇЇ ЗВ'ЯЗОК ІЗ ВАЖЛИВИМИ НАУКОВИМИ ЧИ ПРАКТИЧНИМИ ЗАВДАННЯМИ

Стрімкий науково-технологічний прогрес, динаміка ринкової кон'юнктури та розвиток зовнішньоторговельних відносин зумовлюють нагальну потребу в удосконаленні процесів використання природних, вторинних та техногенних ресурсів для задоволення потреб виробництва та суспільства. У межах функціонування єдиного ринку Європейського Союзу доступ до продуктів іноземного походження жорстко регламентується їхньою відповідністю встановленим вимогам та стандартам щодо якості, безпеки та, дедалі частіше, екологічної інтенсивності. Забезпечення виконання цих норм та стандартів покладається на уповноважені інституції ЄС, які здійснюють системний ринковий нагляд за «зеленими» продуктами. Актуальність зазначеної теми зумовлено тим, що вітчизняному бізнесу потрібна фундаментальна перебудова економічних відносин та впровадження нових, «зелених» продуктів, які будуть не просто відповідати Європейським стандартам, а й мати конкурентні переваги. Щоб пришвидшити експорт українських «зелених» продуктів на ринок ЄС і мати конкурентні позиції, вітчизняному бізнесу потрібно знати загрози, можливості,

стандарти, сертифікати та регуляторні вимоги до їх впровадження в умовах війни та браку державного фінансування.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

У сучасних дослідників проблематика щодо відповідності стандартам екологічності продуктів на ринку ЄС є досить актуальною. Дослідження Яценко О. [1], Валової Ю., Лінінг В., Лопушанської М., Зеленько О., Гуцан Т., Осьмірко І. було присвячено проблемам специфіки розвитку інноваційного бізнесу и міжнародної торгівлі воднем. Тенденціям прискореної екологізації приділено увагу в працях Сахацької О., Мигаль О., Струнгар А. [2], Шпильової Ю., Ільїної М. Специфіка еколого-економічної синергії виробництва та природокористування відображені в дослідженнях Антоненка В., Сухіної О., Попової О., Дякової Я. Пріоритети та перспективи розвитку експорту української органічної продукції розглядали Негода Ю. та Гузь М. [3]. Шапран Є. та колектив авторів [4] опікувалися проблематикою ідентифікації пріоритетних ознак якості, безпечності та екологічності харчових продуктів у споживчому виборі, а також транскордонним порівнянням профілів споживчого сприйняття за цими ознаками з подальшим обґрунтуванням практичних рекомендацій для підвищення конкурентоспроможності й експортного потенціалу вітчизняних підприємств.

ВИДІЛЕННЯ НЕВИРШЕНИХ РАНІШЕ ЧАСТИН ЗАГАЛЬНОЇ ПРОБЛЕМИ, КОТРИМ ПРИСВЯЧУЄТЬСЯ СТАТТЯ

Зважаючи на значні висновки з численних досліджень наукової спільноти та практиків з окресленої тематики, мінливість ринкового середовища, впровадження та удосконалення Європейських стандартів та їх регуляторних вимог – особливості експорту вітчизняного бізнесу «зелених» продуктів на ринок ЄС потребують постійного перегляду умов, можливостей та визначення конкурентних позицій.

ФОРМУЛЮВАННЯ ЦІЛЕЙ СТАТТІ

Метою статті є окреслення складових «зеленого» ринку, їх критеріїв та регуляторних вимог для вітчизняного експортера, а також визначення можливостей та конкурентних переваг вітчизняного бізнесу при виході з «зеленим» продуктом на єдиний ринок Європейського Союзу.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Першочерговим пріоритетом світової торгівлі та обов'язковою перепусткою виробників на єдиний ринок Європейського Союзу є екологічність продуктів. Формування «зеленого» ринку — це не просто перехід на нові види продуктів, а фундаментальна перебудова економічних відносин, де екологічна рентабельність стає вагомим чинником, ніж миттєвий прибуток. Європейські стандарти щодо продуктів мають визначені концептуальні складові, які містять чіткі критерії та регулятивні вимоги, що роблять їх кращими.

До концептуальних складових «зеленого» ринку відносять наступні критерії та їх регуляторні вимоги [5].

1. Екологічно кращі технології – це фундамент промислової трансформації. В ЄС регулюються Директивою про промислові викиди [6], що базується на принципі «забруднювач платить» та вимагає впровадження найкращих доступних технологій (НДТМ), що запобігають шкідливим викидам у повітря, воду та ґрунт.

З серпня 2025 року в Україні запрацювала система інтегрованих дозволів – держава оцінює вплив виробничого підприємства комплексно. Якщо технології підприємства застарілі – дозволу на виготовлення продуктів не буде і бізнесу доведеться впроваджувати НДТМ, щоб бути легальним виробником. Тож, підприємства зобов'язані модернізуватися, застосовуючи найкращі доступні технології.

2. Екологічно кращі товари – це продукція, виготовлена з відновлюваних ресурсів за енергозберігаючими технологіями, безпечна для здоров'я, з мінімальною упаковкою та придатна до переробки, яка легко ремонтується, модернізується та переробляється. Такі товари мають відповідати регламенту REACH (Registration, Evaluation, Authorisation and restriction of Chemicals – Реєстрація, Оцінка, Дозвіл і обмеження Хімічних речовин), який націлений на регулювання виробництва, надання на ринку і використання хімічних речовин та хімічної продукції в зоні Європейського Союзу. Безпосередньо зачіпає широке коло виробників у різних галузях промисловості, імпортерів, дистриб'юторів і споживачів хімічної продукції в країнах Співтовариства [7].

Як відомо, Європейський Союз запроваджує механізм транскордонного вуглецевого коригування (СВАМ) – це вуглецеве мито, мета якого вирівняти умови для виробників у ЄС, які платять за викиди CO₂, та імпортерів з країн, де екологічні вимоги м'якші. Це означає, що імпорт продукції з високим вуглецевим слідом (зокрема металів та добрив) підлягає додатковому оподаткуванню залежно від обсягу викидів CO₂ під час виробництва. Проте фінансове навантаження може підвищити собівартість товарів на 20–30%. СВАМ працює як система сертифікатів. Імпортер у ЄС повинен задекларувати обсяг викидів, що виникли під час виробництва товару. Якщо ціна вуглецю в країні походження нижча за ціну в ЄС (система ETS), імпортер купує сертифікати СВАМ, щоб покрити різницю. Якщо український виробник вже сплатив податок на викиди CO₂ вдома, ця сума може бути вирахована з вартості сертифікатів СВАМ у ЄС. Тож, перед експортерами

постає вибір: спрямовувати кошти на сплату екологічних мит до бюджету ЄС або інвестувати їх у технологічне оновлення та екологізацію виробництва.

3.Екологічно краці роботи та послуги – це нематеріальний сектор, де екологічність визначається методами виконання та операційною діяльністю. При закупівлях товару пріоритет надається підрядникам, які використовують екологічні матеріали та мінімізують енерговитрати під час виконання робіт. Також їх роботи та послуги спрямовані на мінімізацію шкідливого впливу на довкілля, включаючи енергоефективність, переробку відходів та сталий розвиток. До них належать розробка еко-упаковки (Releaf PAPER), енергоефективні системи (Ecoisme), очищення води (Melt Water Club), виробництво натуральних матеріалів, екологічний аудит та волонтерський моніторинг [8].

4.Екологічно крацій транспорт. Оскільки транспорт вважається одним із основних джерел забруднення атмосфери, транспортна логістика – найбільший сегмент викидів для експортерів. Світова спільнота опікується збереженням довкілля та покращенням екології, тому останніми роками активно впроваджує різні інструменти й заходи мінімізації викидів в атмосферу. В грудні 2015 року на 21-й конференції сторін рамкової конвенції ООН зі зміни клімату було прийнято Паризьку кліматичну угоду. Її мета – перейти від нарощування до скорочення викидів парникових газів і досягти балансу між джерелами й поглиначами газів у другій половині 21 століття. Україна своєю чергою має намір скоротити викиди парникових газів на 65% до 2030 року, а не пізніше 2060 року – досягти кліматичної нейтральності [9;10].

Варто зазначити, що з 2025 року країни Європи, щоб зменшити вплив транспорту на атмосферу, активно переходять на стандарт Euro 7 та впроваджують стандарти, які регулюють допустимий рівень викидів. Проте Україна з 2025 року остаточно закріпила стандарт Euro 6, як наслідок – автоперевізникам стає все складніше і дорожче використовувати цей та нижчі (Euro 4, Euro 5) стандарти для міжнародних рейсів. Окрім екологічних зборів на дорогах великі компанії-замовники в ЄС відмовляються підписувати контракти з логістами, у яких «брудний» автопарк, насамперед через те, що це є прямою вимогою внутрішньої екологічної звітності [11].

5.Екологічно краці об'єкти нерухомості – це енергоефективні будівлі, зведені з натуральних, сертифікованих матеріалів (дерево, камінь, кераміка, саман) або вторинної сировини, що мінімізують вплив на довкілля та забезпечують здоровий мікроклімат. Основні тренди включають енергонезалежність, використання сонячних панелей, натуральної ізоляції та розумні системи управління. «Зелені» будівлі мають відповідати міжнародним системам сертифікації таким, як LEED і BREEAM. Їхнє головне завдання полягає в оцінці рівня енергетичної та екологічної ефективності будівлі. До уваги беруть такі параметри: споживання електроенергії та води, якість повітря, рівень освітлення, шумоізоляція, управління відходами тощо [12].

З 2026 року в ЄС набувають чинності оновлені Директиви щодо енергоефективності будівель (EPBD). Так, якщо українська компанія хоче відкрити представництво чи склад у ЄС, об'єкт має відповідати найвищим стандартам енергозбереження. В Україні ж сертифікація енергоефективності стає обов'язковою для участі в багатьох програмах відновлення та залучення інвестицій від європейських банків, наприклад таких як: EIB, EBRD.

Отже, формування «зеленого» ринку означає, що український експортер більше не може конкурувати лише низькою ціною. Конкурентна перевага тепер полягає в синергії: виробництво товару за допомогою зелених технологій у сертифікованій будівлі, що доставляється екологічним транспортом.

Попри труднощі, екологічна трансформація відкриває нові можливості вітчизняному бізнесу для виходу «зелених» продуктів на ринок ЄС. Визначимо основні з них.

1.Доступність вітчизняного бізнесу до міжнародних інвестицій. Міжнародні інвестиційні фонди та банки надають пільгові кредити саме на «зелені» проекти.

Так, для українського бізнесу в умовах війни та підготовки до впровадження СВAM, «зелене» фінансування стало фактично єдиним доступним ресурсом для довгострокової модернізації. Основні гравці – це міжнародні фінансові організації (МФО), які працюють як із великим бізнесом, так і залучаючи українські комерційні банки. В табл.1 наведено статистику та ключові джерела інвестування за 2022–2025 роки.

Таблиця 1

Ключові джерела інвестування в «зелені» проекти вітчизняного бізнесу за 2022-2025 рр.

МФО	Загальний обсяг для України (2022-2025)	Фокус на «зелені» проекти та енергетику
ЄБРР (EBRD)	€9,1 млрд (всього з 2022)	Понад €3,3 млрд спрямовано на енергетичну безпеку та декарбонізацію.
ІФС (Світовий банк)	\$2,6 млрд (всього)	Програма ERA*: фокус на, енергоефективність та «climate-smart» агро.
ЄІВ (EIB)	~€2 млрд (гарантії та кредити)	Муніципальні зелені проекти, транспорт та критична інфраструктура.
Фонд декарбонізації України	~1,75 млрд грн (на 2025 р.)	Пільгові кредити для малого та середнього бізнесу

* ERA (Extraordinary Revenue Acceleration for Ukraine) - ініціатива G7 та ЄС, що передбачає надання Україні до 50 мільярдів доларів США допомоги до 2027 року, фінансується за рахунок прибутків від заморожених російських активів

Джерело: сформовано автором на основі [13-15]

Аналізуючи дані про інвестування в «зелені» проекти в Україні за 2022–2025 роки, можна зробити наступні висновки. Якщо у 2022–2023 роках міжнародне фінансування було спрямоване переважно на підтримку ліквідності та критичний ремонт, то у 2024–2025 роках фокус змістився на сталий розвиток. Запровадження СВАМ у ЄС змусило інвесторів виділяти кошти саме на декарбонізацію, щоб український експорт залишався конкурентоспроможним. Створення Фонду декарбонізації України у 2024 році свідчить про те, що держава почала реінвестувати екологічні податки назад у бізнес. Це створює додаткове плече фінансування для тих, хто не може залучити валютні кредити від міжнародних структур.

Отже, «зелені» інвестиції зараз – доступний капітал на вітчизняному ринку. Фінансові партнери готові інвестувати в Український бізнес, за умови, що проєкт має екологічну складову. В табл. 2 наведено деякі «зелені» проєкти вітчизняного бізнесу, які отримали інвестування в період повномасштабного вторгнення за 2022-2025 роки.

Таблиця 2

«Зелені» проєкти вітчизняного бізнесу за 2022-2025 рр.

Вітчизняний бізнес	Інвестор	Сума інвестицій	Проект
GNG Group (OKKO Group)	Пакет від Світового банку (IFC), Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР), Чорноморського банку торгівлі та розвитку (BSTDB)	€157 млн	Будівництво вітрової електростанції потужністю 147 МВт.
Karpaty Mineral Water Group	Європейський банк реконструкції та розвитку	€11 млн	Модернізація виробництва, підвищення енергоефективності та підтримка ліквідності в умовах переходу на сталі технології.
Ритейл (Мережа VARUS Fozzy Group та інші ритейлери)	Європейський банк реконструкції та розвитку	\$25 млн	Впровадження стандартів енергоефективності в логістику та зберігання продуктів.
Агросектор (OTP Leasing)	Ризикове фінансування від Світового банку (IFC)	€50 млн	Пільговий лізинг для фермерів на закупівлю «зеленої» техніки та обладнання для точного землеробства (зменшення викидів та витрат палива)

Джерело: розроблено автором на основі [14-16]

Отже, «зелене» фінансування в 2022-2025 роки охопило критичні сфери економіки: енергетику, ритейл, агросектор, – де інвестування спрямовувалося на генерацію з відновлюваних джерел; на інвестування енергоефективної логістики та зберігання продуктів; на поширення екологічних технологій. Дані підтверджують, що «зелений» перехід вітчизняного бізнесу – це надійний шлях для отримання іноземних інвестицій.

2. Посилення конкурентних позицій вітчизняного бізнесу при виході на ринок ЄС. Як зазначено в [17], «Зелений» перехід вітчизняного бізнесу – це не лише екологічна відповідальність, а передусім економічна виживаність та стратегічна перевага. Хоча початкові інвестиції в «зелене» обладнання, на якому буде вироблятися екологічно кращі товари, можуть бути вищими, у довгостроковій перспективі вони радикально знижують витрати та забезпечують додаткову конкурентоспроможність завдяки:

- оновленню ліній виробництва, які сприятимуть виробленню того самого обсягу продукції, споживаючи на 30–50% менше електроенергії та газу;
- встановленню сонячних панелей або вітрових станцій, що дозволить зафіксувати вартість кіловата на роки вперед, захищаючи бізнес від ринкових коливань цін на енергоносії;
- впровадженню технологій замкненого циклу, які нададуть можливість повторно використовувати сировину, що знизить витрати на закупівлю нових матеріалів;
- зменшенню вуглецевого сліду товару, що полегшатиме купівлю сертифікатів СВАМ. Це зробить ціну для європейського покупця нижчою порівняно з конкурентами, які не модернізувалися;
- виробництву конкурентоздатній продукції, що не шкодить довкіллю, за яку Європейські споживачі та B2B-клієнти готові платити більше.

Отже, впровадження енергоефективних технологій стає фундаментом для посилення конкурентних позицій «зелених» продуктів українського експортера.

3. Преміальний статус вітчизняного бізнесу при виході на ринок ЄС. Преміальний статус у межах «зеленого» переходу – це не тільки питання іміджу, а потужний інструмент для капіталізації бізнесу та закріплення на найвигідніших іноземних ринках. Екологічна трансформація дозволить вітчизняному виробнику змінити статус зі звичайного постачальника сировини на ключового стратегічного партнера. Преміальний статус забезпечить вітчизняному експортеру:

- укладання довгострокових контрактів на продукти з «зеленим» статусом;
- вихід до преміальних сегментів ринку, де ціна за одиницю товару є вищою;
- на ринках, перенасичених дешевими товарами, «зелений» сертифікат стає унікальною торговою пропозицією;

– новий, прогресивний імідж країни на глобальній арені, коли поєднані українська якість із європейськими екологічними стандартами.

Отже, преміальний статус вітчизняного бізнесу при виході на Європейський ринок із «зеленим» продуктом – це можливість висувати умови, а не підлаштовуватися під них, це перетворення екологічних вимог (таких як СВАО) на бар'єр для менш прогресивних конкурентів.

ВИСНОВКИ З ДАНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ І ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ РОЗВІДОК У ДАНОМУ НАПРЯМІ

Підсумовуючи, визначимо, що вітчизняний бізнес в умовах надзвичайної невизначеності: військової агресії, складної енергетичної ситуації в країні, руйнування критичної інфраструктури, дефіциту кадрів, – розробляє «зелені» проекти та експортує «зелені» продукти на ринок Європейського Союзу. Для скорішої адаптації вітчизняного експорту та збільшенню кількості конкурентних «зелених» продуктів для європейських споживачів, українському бізнесу потрібно впроваджувати стандарти, сертифікати, враховувати регулятивні вимоги Європейського Союзу, що забезпечить їм економічну виживаність, стратегічну перевагу та посилить конкурентні позиції на ринку ЄС.

Подальші наукові дослідження будуть спрямовані на розробку стратегії виходу «зелених» продуктів на єдиний ринок Європейського Союзу.

Література

1. Яценко О. М. Розвиток інноваційного бізнесу та міжнародної торгівлі воднем: інституціональне забезпечення енергетичного переходу для сталого пост-вуглецевого майбутнього. Український журнал прикладної економіки та техніки. 2025. Том 10. № 1. С. 92 – 103. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-1-16>
2. Сохацька О.М., Мигаль О.Ф., Струнгар А.В. Екологічні аспекти міжнародної торгівлі: порівняльний аналіз між країнами. *Академічні візії*, 2024, №30. DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11382510>
3. Негода Ю., Гузь М. Експорт української органічної продукції: пріоритети та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*, 2023 №57. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-73>
4. Шапран Є., Гапоненко О., Степуріна С. Пріоритетні ознаки якості, безпечності та екологічності харчових продуктів у споживчому виборі: транскордонне порівняння. *Економіка*. 2025, №11(214). С.135-150. URL: <https://doi.org/10.20998/2313-8890.2025.11.08>
5. Берзіна С. Зелений маркетинг: внесок міжнародних організацій в розвиток напрямку. *Управління якістю*, 2023, №3. URL: <https://livingplanet.org.ua/images/2023/2023-03-13-02.pdf>
6. Директива Європейського Парламенту і Ради (ЄС) 2015/2193 від 25 листопада 2015 року про обмеження викидів у повітря певних забрудників від середніх спалювальних установок. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_022-15#Text
7. Данько Т.І. Особливості розвитку вітчизняного ринку екологічно чистих товарів. *Економіка та управління підприємствами*. 2017, №8. С.240-244. URL: <https://femida.ua/news/ukrayina-perejde-na-ekologichno-chystyj-transport/>
8. Екологічні ініціативи великих корпорацій: приклад Tesla, Google та IKEA. URL: <https://generacia.energy/zelenyj-tarif/ekologichni-iniciativi-velikih-korporacij-priklad-tesla-google-ta-ikea/>
9. «Зелена» логістика: як прискорити шлях до кліматичної нейтральності. URL: <https://mind.ua/openmind/20234812-zelena-logistika-yak-priskoriti-shlyah-do-klimatichnoyi-nejtralnosti>
10. Україна переходить на екологічно чистий транспорт: що передбачає Закон вже з 1 червня. URL: <https://femida.ua/news/ukrayina-perejde-na-ekologichno-chystyj-transport/>
11. ЄВРО 7: Нові можливості для бізнесу. URL: <https://msg.equipment/uk/blog/articles/euro-7-new-opportunities-for-business>
12. «Зелені» будинки: як підвищити енергоефективність споруд в Україні. URL: <https://mind.ua/openmind/20213368-zeleni-budinki-yak-pidvishchiti-energoefektivnist-sporud-v-ukrayini>
13. Фінансові інструменти для бізнесу в Україні: Програми міжнародних фінансових організацій, українських банків та страхових компаній. <https://investportalua.com/wp-content/uploads/2024/09/upd-upd.-praktichnij-posibnik.pdf>
14. Портал інвестиційних проєктів України Всеохоплююча база детальних проєктів, оглядів ключових секторів та інформації про доступні можливості фінансування для бізнесу та інвесторів. <https://investportalua.com/>
15. Моніторинг проєктів міжнародної технічної допомоги. https://mof.gov.ua/uk/monitoring_of_international_technical_assistance_projects-422
16. Офіційний сайт European Bank. URL: <https://www.ebrd.com/home/what-we-do/projects.html>
17. Віткін Л. Нові вимоги для українських експортерів. В контексті змін європейського законодавства щодо ринкового нагляду та оцінки відповідальності. Український центр європейської політики, 2021. URL: https://ucerp.org/exporters_08.10.2021.pdf

References

1. Yatsenko, O. M. (2025). Rozvytok innovatsiinoho biznesu ta mizhnarodnoi torhivli vodnem: instytutsionalne zabezpechennia enerhetychnoho perekhodu dlia staloho post-vuhletsevoho maibutnoho [Development of innovative business and international hydrogen trade: institutional support of the energy transition for a sustainable post-carbon future]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky ta tekhniky*, 10(1), 92–103. DOI: <https://doi.org/10.36887/2415-8453-2025-1-16>
2. Sokhatska, O. M., Myhal, O. F., & Strunhar, A. V. (2024). Ekolohichni aspekty mizhnarodnoi torhivli: porivnialnyi analiz mizh krainamy [Environmental aspects of international trade: a comparative analysis between countries]. *Akademichni vizii*, (30). DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.11382510>
3. Nehoda, Yu., & Huz, M. (2023). Eksport ukraïnskoi orhanichnoi produktsii: priorityety ta perspektyvy rozvytku [Export of Ukrainian organic products: priorities and development prospects]. *Ekonomika ta suspilstvo*, (57). DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-57-73>
4. Shapran, Ye., Haponenko, O., & Stepurina, S. (2025). Priorityetni oznaky yakosti, bezpechnosti ta ekolohichnosti kharchovykh produktiv u spozhyvchomu vybori: transkordonne porivniannia [Priority features of quality, safety and environmental friendliness of food products in consumer choice: a cross-border comparison]. *Ekonomika*, 11(214), 135–150. URL: <https://doi.org/10.20998/2313-8890.2025.11.08>
5. Berzina, S. (2023). Zeleni marketynh: vnesok mizhnarodnykh orhanizatsii v rozvytok napriamu [Green marketing: contribution of international organizations to the development of the field]. *Upravlinnia yakistiu*, (3). URL: <https://livingplanet.org.ua/images/2023/2023-03-13-02.pdf>
6. European Parliament and the Council of the EU. (2015). *Dyrektyva Yevropeiskoho Parlamentu i Rady (YeS) 2015/2193 vid 25 lystopada 2015 roku pro obmezhenia vykydiv u povitria pevnykh zabrudnykh vid serechnikikh spalnykh ustanovok* [Directive (EU) 2015/2193 of the European Parliament and of the Council of 25 November 2015 on the limitation of emissions of certain pollutants into the air from medium combustion plants]. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_022-15#Text
7. Danko, T. I. (2017). Osoblyvosti rozvytku vitchyznianoho rynku ekolohichno chystykh tovariv [Features of the development of the domestic market for environmentally friendly goods]. *Ekonomika ta upravlinnia pidpriemstvamy*, (8), 240–244. URL: <https://femida.ua/news/ukrayina-perejde-na-ekologichno-chystyj-transport/>
8. Generacia Energy. (n.d.). *Ekolohichni initsiatyvy velykykh korporatsii: pryklad Tesla, Google ta IKEA* [Environmental initiatives of large corporations: the example of Tesla, Google and IKEA]. URL: <https://generacia.energy/zelenyj-tarif/ekologichni-initsiatiivi-velikih-korporacij-priklad-tesla-google-ta-ikea/>
9. Mind.ua. (2023). «Zelena» lohistyka: yak pryskoroty shliakh do klimatychnoi neitralnosti ["Green" logistics: how to accelerate the path to climate neutrality]. URL: <https://mind.ua/openmind/20234812-zelena-logistika-yak-priskoriti-shlyah-do-klimatichnoyi-neitralnosti>
10. Femida.ua. (n.d.). *Ukraina perekhodyt na ekolohichno chystyi transport: shcho peredbachaie Zakon vzhe z 1 chervnia* [Ukraine switches to environmentally friendly transport: what the Law provides for from June 1]. URL: <https://femida.ua/news/ukrayina-perejde-na-ekologichno-chystyj-transport/>
11. MSG Equipment. (n.d.). *YEVRO 7: Novi mozhyvosti dlia biznesu* [EURO 7: New opportunities for business]. URL: <https://msg.equipment/uk/blog/articles/euro-7-new-opportunities-for-business>
12. Mind.ua. (2020). «Zeleni» budynky: yak pidvyshchyty enerhoefektyvnist sporud v Ukraini ["Green" buildings: how to increase the energy efficiency of structures in Ukraine]. URL: <https://mind.ua/openmind/20213368-zeleni-budynki-yak-pidvishchiti-energoefektivnist-sporud-v-ukrayini>
13. Investment Portal of Ukraine. (2024). *Finansovi instrumenty dlia biznesu v Ukraini: Prohramy mizhnarodnykh finansovykh orhanizatsii, ukraïnskykh bankiv ta strakhovykh kompanii* [Financial instruments for business in Ukraine: Programs of international financial organizations, Ukrainian banks, and insurance companies]. URL: <https://investportalua.com/wp-content/uploads/2024/09/upd-upd.-praktichnij-posibnik.pdf>
14. Investment Portal of Ukraine. (n.d.). *Portal investytsiynykh projektiv Ukraini: Vseokhopliuiucha baza detalnykh projektiv, ohliadiv kliuchovykh sektoriv ta informatsii pro dostupni mozhyvosti finansuvannia dlia biznesu ta investoriv* [Investment Project Portal of Ukraine: A comprehensive database of detailed projects, reviews of key sectors, and information on available financing opportunities for businesses and investors]. URL: <https://investportalua.com/>
15. Ministry of Finance of Ukraine. (n.d.). *Monitorynh projektiv mizhnarodnoi tekhnichnoi dopomohy* [Monitoring of international technical assistance projects]. URL: https://mof.gov.ua/uk/monitoring_of_international_technical_assistance_projects-422
16. EBRD. (n.d.). *Ofitsiyni sait European Bank: Projects* [Official website of the European Bank: Projects]. URL: <https://www.ebrd.com/home/what-we-do/projects.html>
17. Vitkin, L. (2021). *Novi vymohy dlia ukraïnskykh eksporteriv. V konteksti zmin yevropeiskoho zakonodavstva shchodo rynkovoho nahliadu ta otsinky vidpovidalnosti* [New requirements for Ukrainian exporters. In the context of changes in European legislation regarding market surveillance and conformity assessment]. Ukrainian Center for European Policy. URL: https://ucep.org.ua/wp-content/uploads/2021/10/ucep_report_exporters_08.10.2021.pdf